

Spis treści

Wykaz skrótów	11
Słownik pojęć	15
Od Autora	19
Wprowadzenie	23
Rozdział 1.	
Ustrojowe zasady organizacji oraz finansowania samorządu terytorialnego w demokratycznym państwie prawa	53
1.1. Decentralizacja władzy publicznej jako podstawowy proces prowadzący do utworzenia samorządu terytorialnego	53
1.1.1. Koncepcja decentralizacji władzy publicznej – informacje ogólne ...	53
1.1.2. Rodzaje decentralizacji. Decentralizacja w naukach prawnych i w nauce o finansach publicznych	57
1.1.3. Decentralizacja a inne zasady ustrojowe	61
1.1.4. Decentralizacja a koncepcja federalizmu fiskalnego	63
1.1.5. Współczesne rozumienie decentralizacji – podsumowanie	65
1.2. Samodzielność jednostek samorządu terytorialnego jako zamierzony cel i efekt decentralizacji	67
1.2.1. Samodzielność j.s.t. – informacje ogólne	67
1.2.2. Rodzaje i wymiary samodzielności j.s.t.	69
1.2.3. Współczesne rozumienie samodzielności j.s.t. – podsumowanie	71
1.3. Decentralizacja władzy publicznej oraz samodzielność jednostek samorządu terytorialnego na tle regulacji międzynarodowych	75
1.3.1. Europejska Karta Samorządu Lokalnego	75
1.3.2. Europejska Karta Samorządu Regionalnego	77
1.3.3. Regulacje prawa Unii Europejskiej	78
1.3.4. Światowa Deklaracja Samorządu Lokalnego	80
1.3.5. Podsumowanie	80
1.4. Samodzielność finansowa jednostek samorządu terytorialnego jako kluczowa ustrojowa zasada jego finansowania	83
1.4.1. Samodzielność finansowa j.s.t. – informacje ogólne	83
1.4.2. Funkcje samodzielności finansowej j.s.t.	90
1.4.3. Samodzielność finansowa j.s.t. na tle regulacji międzynarodowych ..	92
1.4.3.1. Europejska Karta Samorządu Lokalnego	92

1.4.3.2. Europejska Karta Samorządu Regionalnego	94
1.4.3.3. Światowa Deklaracja Samorządu Lokalnego	95
1.4.3.4. Podsumowanie	96
1.5. Zasada adekwatności jako kluczowa ustrojowa zasada finansowania samorządu terytorialnego	98
1.5.1. Zasada adekwatności – informacje ogólne	98
1.5.2. Zasada adekwatności a decentralizacja władzy publicznej i samodzielność j.s.t.	102
1.5.3. Zasada adekwatności na tle regulacji międzynarodowych	104
1.5.3.1. Europejska Karta Samorządu Lokalnego	104
1.5.3.2. Europejska Karta Samorządu Regionalnego	106
1.5.3.3. Światowa Deklaracja Samorządu Lokalnego	107
1.5.3.4. Podsumowanie	110

Rozdział 2.

Regulacje ustrojowe dotyczące organizacji i finansowania samorządu terytorialnego oraz organizacji sądownictwa konstytucyjnego

w badanych krajach	111
2.1. Rozwiązania ustrojowe w zakresie finansowania samorządu terytorialnego ..	111
2.1.1. Uwagi wprowadzające	111
2.1.2. Współczesne metody (sposoby) finansowania j.s.t.	113
2.1.2.1. Informacje ogólne	113
2.1.2.2. Dochody własne	114
2.1.2.3. Transfery pionowe	116
2.1.2.4. Transfery poziome	119
2.1.3. Ochrona sądowa j.s.t.	120
2.2. Regulacje ustrojowe dotyczące organizacji i finansowania samorządu terytorialnego w badanych krajach	124
2.2.1. Uwagi wprowadzające	124
2.2.2. Rzeczpospolita Polska	124
2.2.3. Republika Litewska	130
2.2.4. Republika Czeska	135
2.2.5. Republika Słowacka	140
2.2.6. Republika Chorwacji	145
2.3. Pozycja ustrojowa i kompetencje sądów konstytucyjnych na tle konstytucji i ustaw zwykłych badanych krajów	151
2.3.1. Uwagi wprowadzające	151
2.3.2. Rzeczpospolita Polska	156
2.3.3. Republika Litewska	158
2.3.4. Republika Czeska	162
2.3.5. Republika Słowacka	165
2.3.6. Republika Chorwacji	169

Rozdział 3.

Ustrojowe zasady finansowania samorządu terytorialnego w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego

3.1. Uwagi wprowadzające	175
3.2. Wyrok TK z 15.12.1997 r., sygn. K 13/97	175

3.3. Wyrok TK z 13.01.1998 r., sygn. K 5/97	177
3.4. Wyrok TK z 24.03.1998 r., sygn. K 40/97	179
3.5. Wyrok TK z 25.05.1998 r., sygn. U 19/97	180
3.6. Wyrok TK z 3.11.1998 r., sygn. K 12/98	181
3.7. Wyrok TK z 21.12.1998 r., sygn. U 20/97	183
3.8. Wyrok TK z 16.03.1999 r., sygn. K 35/98	184
3.9. Wyrok TK z 30.03.1999 r., sygn. K 5/98	187
3.10. Wyrok TK z 29.02.2000 r., sygn. K 31/98	188
3.11. Wyrok TK z 12.04.2000 r., sygn. K 8/98	189
3.12. Wyrok TK z 27.06.2000 r., sygn. K 20/99	190
3.13. Wyrok TK z 7.06.2001 r., sygn. K 20/00	192
3.14. Wyrok TK z 28.06.2001 r., sygn. U 8/00	195
3.15. Wyrok TK z 26.11.2001 r., sygn. K 2/00	197
3.16. Wyrok TK z 20.02.2002 r., sygn. K 39/00	198
3.17. Wyrok TK z 9.04.2002 r., sygn. K 21/01	200
3.18. Wyrok TK z 18.02.2003 r., sygn. K 24/02	201
3.19. Wyrok TK z 1.04.2003 r., sygn. K 46/01	202
3.20. Wyrok TK z 30.06.2003 r., sygn. K 8/02	204
3.21. Wyrok TK z 12.10.2004 r., sygn. K 31/02	205
3.22. Wyrok TK z 15.03.2005 r., sygn. K 9/04	206
3.23. Wyrok TK z 12.04.2005 r., sygn. K 30/03	207
3.24. Wyrok TK z 31.05.2005 r., sygn. K 27/04	209
3.25. Wyrok TK z 6.09.2005 r., sygn. K 46/04	211
3.26. Wyrok TK z 25.07.2006 r., sygn. K 30/04	212
3.27. Wyrok TK z 18.09.2006 r., sygn. K 27/05	215
3.28. Wyrok TK z 12.03.2007 r., sygn. K 54/05	215
3.29. Wyrok TK z 20.03.2007 r., sygn. K 35/05	217
3.30. Wyrok TK z 2.04.2007 r., sygn. SK 19/06	218
3.31. Wyrok TK z 4.12.2007 r., sygn. K 26/05	219
3.32. Wyrok TK z 19.12.2007 r., sygn. K 52/05	220
3.33. Wyrok TK z 28.02.2008 r., sygn. K 43/07	221
3.34. Wyrok TK z 18.12.2008 r., sygn. K 19/07	223
3.35. Wyrok TK z 29.10.2009 r., sygn. K 32/08	224
3.36. Wyrok TK z 26.01.2010 r., sygn. K 9/08	226
3.37. Wyrok TK z 8.04.2010 r., sygn. P 1/08	227
3.38. Wyrok TK z 9.06.2010 r., sygn. K 29/07	228
3.39. Wyrok TK z 29.10.2010 r., sygn. P 34/08	230
3.40. Wyrok TK z 13.07.2011 r., sygn. K 10/09	230
3.41. Wyrok TK z 31.01.2013 r., sygn. K 14/11	231
3.42. Wyrok TK z 13.03.2013 r., sygn. K 25/10	233
3.43. Wyrok TK z 16.07.2013 r., sygn. K 13/10	234
3.44. Wyrok TK z 26.09.2013 r., sygn. K 22/12	236
3.45. Wyrok TK z 28.11.2013 r., sygn. K 17/12	237
3.46. Wyrok TK z 4.03.2014 r., sygn. K 13/11	238
3.47. Wyrok TK z 13.03.2014 r., sygn. P 38/11	241
3.48. Wyrok TK z 10.03.2015 r., sygn. K 29/13	243
3.49. Wyrok TK z 13.12.2018 r., sygn. K 34/16	244

3.50. Wyrok TK z 6.03.2019 r., sygn. K 18/17	245
3.51. Wyrok TK z 20.11.2019 r., sygn. K 4/17	246

Rozdział 4.

Ustrojowe zasady finansowania samorządu terytorialnego w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego –

podsumowanie i ocena	249
4.1. Uwagi wprowadzające	249
4.2. Rzeczywisty charakter dochodów jednostek samorządu terytorialnego	251
4.3. Precyzyjność przepisów ustawowych	254
4.4. Adekwatność źródeł finansowania	255
4.4.1. Finansowanie zadań własnych dochodami własnymi	255
4.4.2. Finansowanie zadań zleconych transferami pionowymi	256
4.5. Względny standard zadań jednostek samorządu terytorialnego	258
4.6. Programowy charakter zasad / zasada adekwatności jako wiążąca norma prawna	261
4.7. Szeroki zakres swobody ustawodawcy	263
4.8. Dopuszczalność ograniczania zasad	264
4.9. Proporcjonalność ograniczeń	265
4.10. Formalno-proceduralne i materialne warunki ograniczania zasad	267
4.11. Dopuszczalność modyfikacji niekorzystnych dla finansów jednostek samorządu terytorialnego	267
4.12. Przesłanki naruszenia zasad	268
4.12.1. Faktyczne przekreślenie dochodów	269
4.12.2. Naruszenie istoty zasady w sposób drastyczny	269
4.12.3. Oczywiste dysproporcje	269
4.12.4. Brak możliwości efektywnego wykonywania zadań	269
4.13. Obowiązki dowodowe po stronie wnioskodawców	270
4.13.1. Całościowa analiza dochodów i wydatków	270
4.13.2. Należyta argumentacja i dowody	271
4.14. Sytuacja finansowa całego państwa	273
4.15. Rekompensata za nałożenie zadań lub zmianę ich zakresu	275
4.15.1. Brak konieczności wydzielania celowej rekompensaty	275
4.15.2. Przeniesienie zadań z administracji rządowej na samorząd terytorialny	276
4.15.3. Określenie całkowicie nowych zadań publicznych	276
4.15.4. Wzrost kosztów zadań	276
4.16. Ograniczone kompetencje orzecznicze Trybunału Konstytucyjnego	279
4.16.1. Brak możliwości oceny celowości regulacji	279
4.16.2. Brak instrumentów umożliwiających ocenę adekwatności	279
4.16.3. Trybunał Konstytucyjny sądem prawa, a nie sądem faktów	279
4.17. Mechanizmy wyrównawcze	281
4.18. Mienie jednostek samorządu terytorialnego	282
4.19. Ograniczone władztwo daninowe jednostek samorządu terytorialnego	284
4.20. Zwolnienia organów państwa od danin na rzecz jednostek samorządu terytorialnego	286
4.21. Podsumowanie	287

Rozdział 5.**Ustrojowe zasady finansowania samorządu terytorialnego****w orzecznictwie zagranicznych sądów konstytucyjnych** 293

5.1. Uwagi wprowadzające	293
5.2. Wyrok SKRCz z 13.08.2002 r., sygn. Pl. ÚS 1/02	293
5.3. Wyrok SKRCz z 5.02.2003 r., sygn. Pl. ÚS 34/02	294
5.4. Wyrok SKRCz z 24.06.2003 r., sygn. Pl. ÚS 39/02	297
5.5. Wyrok SKRCz z 9.07.2003 r., sygn. Pl. ÚSD 5/03	298
5.6. Wyrok SKRCz z 14.06.2005 r., sygn. Pl. ÚS 1/05	302
5.7. Wyrok SKRCz z 27.09.2006 r., sygn. Pl. ÚS 51/06	303
5.8. Wyrok SKRCz z 2.04.2013 r., sygn. Pl. ÚS 6/13	305
5.9. Wyrok SKRCz z 20.02.2018 r., sygn. Pl. ÚS 6/17	308
5.10. Wyrok SKRS z 2.04.1996 r., sygn. PL. ÚS 30/95	312
5.11. Wyrok SKRS z 16.06.1998 r., sygn. II. ÚS 70/97	312
5.12. Wyrok SKRS z 3.11.1998 r., sygn. II. ÚS 39/98	313
5.13. Wyrok SKRS z 19.12.2000 r., sygn. I. ÚS 55/2000	313
5.14. Wyrok SKRS z 1.04.2009 r., sygn. III. ÚS 389/08	314
5.15. Wyrok SKRS z 22.01.2014 r., sygn. PL. ÚS 5/2012	315
5.16. Wyrok SKRL z 25.09.1996 r., sygn. 16/95	317
5.17. Wyrok SKRL z 22.10.1996 r., sygn. 17/95	318
5.18. Wyrok SKRL z 8.11.2000 r., sygn. 1/99	320
5.19. Wyrok SKRL z 14.01.2002 r., sygn. 25/01	321
5.20. Wyrok SKRL z 24.12.2002 r., 49/2000	323
5.21. Wyrok SKRL z 13.12.2004 r., sygn. 51/01-26/02-19/03-22/03-26/03-27/03	325
5.22. Wyrok SKRL z 8.07.2005 r., sygn. 10/02	326
5.23. Wyrok SKRL z 21.01.2008 r., sygn. 02/06-23/06-37/06-50/06-31/07	327
5.24. Postanowienie SKRL z 28.08.2014 r., sygn. KT38-S27/2014	329
5.25. Wyrok SKRL z 11.06.2015 r., sygn. 4/2012-13/2012 (KT17-N11/2015) ...	329
5.26. Wyrok SKRL z 3.11.2020 r., sygn. 8/2019 (KT187-N15/2020)	333
5.27. Wyrok SKRCh z 24.01.1996 r., sygn. U-II-99/1995	335
5.28. Wyrok SKRCh z 21.05.2003 r., sygn. U-II-2334/2002	335
5.29. Wyrok SKRCh z 22.12.2009 r., sygn. U-I-2643/2007	336
5.30. Wyrok SKRCh z 15.12.2010 r., sygn. U-I-65124/2009	338
5.31. Wyrok SKRCh z 15.12.2010 r., sygn. U-I-65123/2009	340
5.32. Wyrok SKRCh z 6.03.2012 r., sygn. U-I-4633/2010	340
5.33. Wyrok SKRCh z 23.01.2015 r., sygn. U-I-8069/2014	342
5.34. Wyrok SKRCh z 11.07.2017 r., sygn. U-I-4637/2014	345
5.35. Wyrok SKRCh z 10.10.2017 r., sygn. U-I-3760/2015	346
5.36. Wyrok SKRCh z 11.10.2018 r., sygn. U-III-4846/2015	347
5.37. Wyrok SKRCh z 30.10.2018 r., sygn. U-I-3019/2018	348
5.38. Wyrok SKRCh z 23.03.2021 r., sygn. U-II-2492/2017	350

Rozdział 6.**Ustrojowe zasady finansowania samorządu terytorialnego****w orzecznictwie zagranicznych sądów konstytucyjnych –****podsumowanie i ocena** 353

6.1. Uwagi wprowadzające	353
--------------------------------	-----

6.2. Samodzielność jednostek samorządu terytorialnego ograniczona materialną treścią ustawowo nałożonych zadań	354
6.3. Precyzyjność przepisów ustawowych	355
6.4. Zadania własne a zadania zlecone	356
6.5. Adekwatność źródeł finansowania	356
6.5.1. Finansowanie zadań zleconych transferami pionowymi	356
6.5.2. Zmiana zakresu zadań	357
6.5.3. Kompensacja ubytku w dochodach j.s.t. innymi zmianami w zakresie ich finansowania	357
6.5.4. Dopuszczalność żądania zwrotu celowych transferów pionowych ..	357
6.6. Szeroki zakres swobody ustawodawcy	358
6.7. Dopuszczalność ograniczania zasad	358
6.8. Proporcjonalność ograniczeń	359
6.9. Sytuacja finansowa całego państwa	360
6.10. Przesłanki naruszenia zasad	360
6.10.1. Brak możliwości faktycznego wykonywania zadań	360
6.10.2. Zaprzeczenie prawa do dochodów / przekreślenie dochodów	361
6.10.3. Nadmierne dysproporcje / zagrożenie funkcjonowania j.s.t.	361
6.11. Obowiązki dowodowe po stronie wnioskodawców	362
6.12. Ograniczone kompetencje orzecznicze – brak możliwości oceny celowości regulacji; sąd konstytucyjny sądem prawa, a nie sądem faktów	363
6.13. Mechanizmy wyrównawcze	363
6.14. Mienie jednostek samorządu terytorialnego	365
6.15. Ograniczone władztwo daninowe jednostek samorządu terytorialnego	366
6.16. Zwolnienia organów państwa od danin na rzecz jednostek samorządu terytorialnego	367
6.17. Podsumowanie	367
Rozdział 7.	
Wpływ orzecznictwa sądów konstytucyjnych na ustrojowe zasady finansowania samorządu terytorialnego – porównanie i ocena	371
7.1. Uwagi wprowadzające	371
7.2. Podobieństwa	373
7.3. Różnice	382
7.4. Ocena roli Trybunału Konstytucyjnego w kształtowaniu ustrojowych zasad finansowania jednostek samorządu terytorialnego na tle zidentyfikowanego orzecznictwa sądów konstytucyjnych. Postulaty <i>de lege ferenda</i>	387
Zakończenie	397
Bibliografia	407
Streszczenie i słowa kluczowe	437
Summary and keywords	439
O Autorze	441